

SVETA NEVINA DJEČICA U HAGIOGRAFIJI I HRVATSKOJ KULTURNOJ ANTROPOLOGIJI

MARKO DRAGIĆ
Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
Poljička cesta 35
HR-21000 Split
mdragic@ffst.hr

UDK 398.332.41+929:235.3
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper
Primljeno/Received: 17.04.2021.
Prihvaćeno/Accepted: 23.04.2021.

U radu se govori o Herodu Askalonitu koji je zapovjedio da se pobiju svi dječaci od dvije godine do jednoga dana života. Herod je mislio da će tako ubiti novorođenoga kralja Isusa Krista. Međutim anđeo se u snu javio sv. Josipu i rekao mu da uzme Isusa i majku njegovu i da se sklone u Egipat. Tako je Isus Krist spašen.

U znak sjećanja na taj događaj od 5. stoljeća svetkuju se Sveta Nevina dječica. Taj spomendan narod najčešće naziva Mladinci, Mladenci. Katolička crkva taj spomendan svetkuje treći dan od Božića. Uz Svetu nevinu dječicu u hrvatskoj tradicijskoj kulturi vezuju se vjerski i svjetovni običaji. Na svečanim svetim misama blagoslivljaju se djeca. Raširen je tradicionalan običaj u Hrvata da se djeca dok su još u postelji simbolično šibaju i darivaju. Djeca danju obilaze svoje susjede, kumove i rodbinu i prutom ih malo udaraju a zauzvrat dobivaju darove. Mladići odlaze u one domove u kojima ima djevojaka i lagano ih šibaju. U nekim mjestima mladoženje šibaju svoje supruge. Ti običaji nazivaju se mladinčanje. Narodno je vjerovanje da će oni koji su mladinčani biti zdravi.

Na Korčuli se još uvijek u onim domovima gdje ima male djece izvode koledarske pjesme. U Blatu na Korčuli te pjesme nazivaju se veselarske.

Ključne riječi: *Herod, pokolj dječice, običaji, mladinčanje, koleda*

Ni u čem se tako jasno ne zrcali duša nekoga naroda, kao što u njegovim običajima, koji posvjedočuju njegovu veću ili manju uljudbu i jamče za veći ili manji mu napredak u budućnosti. (...) Kao što nijedan narod, tako nije niti naš bez običaja, uz koje se drži čvrsto i ozbiljno kao uz vjerske čine, ukratko, kao uz kakove svetinje pak ne trpi, da mu itko u njih dira.

Antun Ilija Carić,
Koledanje uoči Mladoga ljeta na otoku Hvaru, 1896.

1. Uvod

Treći dan od Božića spomendan je *Svete nevine dječice*. To je dan kada se katolici prisjećaju Herodova pokolja dječaka od dvije godine i na niže, misleći da će tako među dječacima ubiti i Isusa Krista. Spomendan se svetkuje od prve polovice 5. stoljeća. Od 9. stoljeća do 1955. godine spomendan je imao svoju Osminu. Crkva nevinu dječicu slavi kao mučenike koji su u raju. Od 10. stoljeća spomendan Nevine dječice blagdan je ministranata, subđakona i učenika.

Luka Ilić Oriovčanin u svom djelu *Narodni slavonski običaji* (1846) uopće ne spominje *Nevinu dječicu*. Isto je i u djelu Mijata Stojanovića *Slike iz domaćega života slavonskog naroda i iz prirode, s dodatkom Slavonske pučke sigre* (1858). Frano Ivanišević 1906. godine u svojoj monografiji *Poljica, narodni život i običaji* piše o običaju mladinčanja. Milovan Gavazzi u svojoj knjizi *Godina dana hrvatskih narodnih običaja* (1939) navodi dragocjene podatke o običajima na *Mladence*.

Za proučavanje mučeništva *nevine dječice* iznimno su važna evanđelja te djela Jakova Voraginskoga, Euzebija Cezarejskoga, Kasiodora i dr.

U hrvatskoj tradicijskoj kulturi petnaestak je naziva za spomendan Nevine dječice. Ipak, spomendan nije potaknuo znanstvenike da ga značajnije istraže. Pokolj nevine dječice nalazi se u povijestima. Stoga se u ovom radu navode rezultati terenskih istraživanja u prethodnih dvadesetak godina. U radu se navodi tridesetak primjera tih običaja Hrvata u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji (Subotica) Austriji (Gradišću), Rumunjskoj (Rekašu).

Spomendan Svete nevine dječice karakteriziraju svete mise, blagoslovi djece, simbolično šibanje i darivanje djece, dječji ophodi, šibari, običaji, vjerovanja, narodna veselja, koledanje.

2. Mučeništvo dječice

U Svetom pismu spominju se tri okrutna Heroda. Prvi je Herod Askalonit. Za vrijeme njegove vladavine rođen je Isus Krist i poubijani su dječaci od dvije godine do dojenčadi. Drugi je Herod Antipa koji je zapovjedio da se Ivanu Krstitelju odrubi glava. Treći je Herod Agripa koji je ubio Jakova i utamničio. O trojici Heroda govore stihovi:

Askalonita dječake, Antipa Ivana ubi,
Agripa Jakova ubi i Petra u tamnicu baci. (Voragina 2014:
67)

U mnogim izvorima navodi se da je Herod Veliki izvršio pokolj nevine dječice. Međutim, u izvorima se navodi da je Herod Veliki vladao od 37. do 4. godine prije Krista kada je umro.

Pozivajući se na *Skolastičku školu*, Jakov Voraginski¹ navodi da je prvi Herod oženio nećakinju arabijskoga kralja s kojom je imao sina Askalonit². Od cara Augusta Askalonit je dobio judejsko kraljevstvo. Imao je šest sinova. Najstariji sin Antipatar poslao je Aleksandra i Aristobula u Rim na obrazovanje. Kad su se vratili iz Rima Aleksandar se pokazao vrsnim govornikom te je s ocem Askalonitom slobodnije raspravljao o nasljeđivanju kraljevstva. Uvrijeđeni kralj potjerao je sinove koji su otišli i požalili se caru. U to vrijeme u Jeruzalem su došla tri kralja (mudraca) s Istoka³ raspitujući se o rođenju novoga kralja. Herod se zbog toga uznemirio bojeći se da će mu novorođeni Isus Krist oduzeti kraljevstvo. Zamolio je kraljeve da mu se jave kad nađu novorođenoga, pretvarajući se da ga želi posjetiti i pokloniti mu se. Kad je Herod vidio da se mudraci ne vraćaju mislio je da ih je zvijezda zavarala i da ih je bilo sram javiti mu se te je odustao od potrage za njima. Međutim, kad je čuo od pastira i što su prorekli Šimun i Ana uplašio se da su ga mudraci prevarili. Tada je Herod planirao pokolj dječaka. U to vrijeme pozvao ga je car u Rim. Prolazeći kroz Tarz pomislio je da su trojica mudraca pobjegli taršiškim brodovima te je zapovjedio da se svi brodovi spale. U Rimu je car zapovjedio Herodovim sinovima da se pokoravaju ocu koji će odrediti nasljednika. (Voragina 2014: 67-69)

¹ Jakobus de Voragina rođen je oko 1230. godine u Voragini (današnje mjesto Vorazze kod Genove). S četrnaest godina pristupio je dominikancima. Isticao se vještima govorničkim i propovjedničkim vještinama. Bio je nadbiskup Genove. Godine 1275. napisao je kultno djelo *Legenda aurea ili Životi svetaca* (Legenda aurea aut vitae sanctorum) koje je prvi put objavljeno 1470. godine, a ubrzo je prevedeno na mnoge jezike i bilo najčitanijim djelom. Umro je 13. ili 14. srpnja 1298. godine. Papa Pio VII. beatificirao ga je 1816. godine.

² Nazvan je Askalonitom jer je bio iz grada Askalona (današnji grad Aškalon) u Izraelu. U tom je gradu, prema vjerovanju, rođen i Herod Veliki.

³ O tome više: Dragić 2007: 96-117.

Kad su mudraci s Istoka⁴ otišli anđeo se u snu javio Josipu i rekao: „Ustani, reče, uzmi dijete i majku njegovu te bježi u Egipat i ostani ondje dok ti ne reknem jer će Herod tražiti dijete da ga pogubi.“ Josip je noću ustao, uzeo dijete i njegovu majku te krenuo u Egipat u grad Hermopol i ondje ostao sedam godina, do Herodova skončanja. Tako su se ispunile Gospodinove riječi koje je rekao po proroku: *Iz Egipta dozvah Sina svoga.* (Lk 3,23-38)

U *Trodijelnoj povijesti* Kasiodor piše da u Hermopolu u Tebaidi postoji drvo persidis po kojemu mnogi ozdravljaju ako uz vrat privežu plod, list ili komadić kore toga drveta. Kad su Josip i Marija s Isusom izbjegli u Egipat to drvo se do tla savilo i poklonilo Kristu. (Voragina 2014: 68)

Nakon godinu dana Herod se vratio iz Rima. Ohrabren carevim riječima zapovjedio je da se pobiju svi dječaci od dvije godine na niže. Herod je vjerovao da se Gospodin rodio kad se ukazala zvijezda a pošto je u Rimu proveo godinu dana smatrao

⁴ Kad su Izraelci prolazili kroz moapsku zemlju mezopotamski prorok Balaam izrekao je proročanstvo da će se roditi kralj i da će tom prigodom svijetliti čudnovata zvijezda. (IV Mojs. 24,17) Proročanstvo se obistinilo. Prigodom Isusova rođenja Božjom se voljom pokazala čudnovata zvijezda nad Betlehemom gdje se rodio Isus. U kršćanskoj je ikonografiji čudesna antropomorfna zvijezda kraljevima Baltazaru, Melkioru i Gašparu navijestila Isusovo rođenje. Usred zvijezde bio je lik anđela ili je to bio anđeo koji je letio noseći u rukama zvijezdu, a katkad se unutar zraka blistave zvijezde pojavljuje Krist kao dijete. Pobožni su mudraci, knezovi ili kraljevi (*magi*) rodnom iz kaldejske zemlje ili iz Arabije, predajom prozvani, Gašpar, Melkior i Baltazar opazili zvijezdu i odlučili krenuti do novorođenoga kralja i pokloniti mu se. Ne znajući jedan za drugoga kraljevi su iz tri različita smjera putovali po predaji na devama i sastali se pred Jeruzalemom. Po tadašnjim običajima ponijeli su tamjan, zlato i mirisavu pomast. Matejevo evanđelje (Mt 2,1-12) izvješćuje kako su mnogi s Istoka vidjeli zvijezdu novorođenoga kralja židovskoga te su došli u Jeruzalem pitati gdje je da mu se poklone. Kralj Herod se uplašio za svoje prijestolje. Židovski su mu pismoznanci rastumačili da će se Mesija po proročanstvima roditi u Betlehemu. Herod je potajno pozvao Gašpara, Melkiora i Baltazara kako bi ih ispitao kada im se pojavila zvijezda. Poslao ih je u Betlehem da pronađu Dijete kako bi mu se i on pošao pokloniti. Kad su kraljevi krenuli prema Betlehemu, ponovno im se pojavila zvijezda, koja je nestala kada se pojavio Herod. Zvijezda je išla pred njima i zaustavila se nad mjestom gdje rodilo Dijete. Ušli su u kuću i vidjeli Dijete s majkom Marijom. Pali su na koljena i poklonili se Djetetu, te ga darovali tamjanom, zlatom i smirnom. Poslije toga su u snu primili upute od Boga da se ne vraćaju Herodu, te su se drugim putem vratili u svoju zemlju. U kršćanskoj ikonografiji kraljevi leže u jednom krevetu, a kraj njih je anđeo koji je personificirana opomena što su je kraljevi primili u snu. Taj je motiv starozavjetne provenijencije i nalazi se u priči o Lotu kojega je anđeo upozorio da bježi jer će strašna kazna zbog grijeha zadesiti Sodomu i Gomoru. U kršćanskoj ikonografiji kraljevi se ukrcavaju na brod kojeg Herodove sluge od srdžbe spaljuju. (Badurina 1990: 465-467; Oberški 2005: 99-100)

je da je Isus imao godinu i još koji dan. Zato je poubijao dječake i nešto starije, sve do dvogodišnjaka. Među ubijenom djecom bio je i Herodov mali sin koji je bio kod dadilje gdje su ga krvnici ubili s ostalom djecom.

Tako je ispunjeno Jeremijino proročanstvo:

*U Rami se glas čuje,
kuknjava i plač gorak:
Rahela⁵ oplakuje sinove svoje
i neće da se utješi
jer više ih nema. (Lk 2,1-7)*

Pozivajući se na *Skolastičku školu* Voragina navodi da je Heroda stigla kazna. Sinovi Aleksandar i Aristobul htjeli su ga pogubiti, ali je on njih pogubio. Umorio je i ženu, najbliže rođake i najodanije ljude. Sina Antipatra je utamničio. Za nasljednika je odredio sina Heroda Antipu. Kad je Herod napunio sedamdeset godina teško se razbolio. (Cezarejski 2004: 231-233) Nekoliko puta se pokušao ubiti nožem kojim je gulio jabuku poslije jela. Vidjevši kako se Židovi vesele njegovoj smrti, zapovjedio je da se svi mladići utamniče. Sestri Salomi zapovjedio je da ih sve pobije kada on izdahne. (Voragina 2014: 70)

Kad je Herod skončao anđeo se u snu javio Josipu u Egiptu: „Ustani, reče, uzmi dijete i njegovu majku te pođi u zemlju izraelsku jer su umrli oni koji su djetetu o glavi radili.“ Josip je ustao, uzeo dijete i njegovu majku i vratio se u Izrael. „Ali saznajući da Arhelaj⁶ vlada Judejom namjesto svoga oca Heroda, bojao se poći onamo pa, upućen u snu, ode u kraj galilejski. Dođe i nastani se u gradu zvanu Nazaret - da se ispuni što je rečeno po prorocima: Zvat će se Nazarećanin.“ (Lk 2,1-7)

Nevina dječica mučeništvo su podnijela umjesto Isusa i za Isusa. Ne zna se koliko je djece pobijeno. Neki spominju 144.000 ali to je simboličan broj koji se u *Otkrivenju* navodi tri puta. Po drugima Betlehem je u to vrijeme imao oko 1000 stanovnika te je moguće da je bilo tridesetak dječaka.⁷

⁵ Rahela je majka patrijarha Josipa. Rahelin grob nalazi se sjeverno od Betlehema. Njezin grob židovsko je hodočasničko mjesto.

⁶ Arhelaj bio je etnarh (vladar) Judeje i Samarije (4. pr. Kr. – 6. po Kr.)

⁷ 28. prosinca – Nevina dječica. Župa sv. Antuna Padovanskog Kantrida - Rijeka https://www.svantun-rijeka.hr/hr/28_prosinca_sveta_nazaretska_obitelj_nevina_djecica/491/6 (7. travnja 2021.)

U Zagrebačkoj katedrali nalazi se četverokutna izrezbarena srebrna škrinja u kojoj su zemni ostatci djeteta umorenoga u Betlehemu. Svake godine se na spomendan Svete nevine dječice lijes izlaže na oltaru sv. Josipa. (Dočkal 1940: 326) Dijete je donio kralj Andrija II. 1221. godine. Na sarkofagu latinskim jezikom piše: „Ubijen sam dok sam još bio kao ružin pupoljak.“⁸

U ikonografiji Herod sjedi na prijestolju i zapovijeda pokolj. Krvnici od majki otimaju djecu i ubijaju ih mačem ili kopljem. Majke tuguju i čupaju kosu. (Badurina 1990: 468)

3. Spomendan Svete nevine dječice

U Katoličkoj crkvi 28. prosinca spomendan je na mučeništvo dječice. Čulić 1805. koristio je naziv *Sveti Mladinacz mučenika*. (Martinić 2012: 52) U hrvatskoj tradicijskoj kulturi taj dan se zove *Nevina dica*, *Mladenci*⁹, *Mladinci*. Tim nazivima narod pridaje atribut sveta ili sveti. U kajkavskim krajevima Hrvatske taj dan naziva se *Herodeševo*¹⁰ ili *Šibarjevo* (Gavazzi 1991: 192). U kajkavskim krajevima poznat je i naziv *Roduševo*. U Lici je poznat naziv *Šibalice*. U Splitu se 1910. godine u katoličkom kalendaru navodi se naziv *Sveti Mladinci*. U Bosanskoj Posavini dan se nazivao *Dječji dan*.¹¹

Gradišćanski Hrvati koriste naziv *Nekrivčna dičica*, *Nekriva dičica* i *Nedužna dičica*. Hrvati u Rekašu u Rumunjskoj spomendan nazivaju *Šibari*.¹² U Oštarijama¹³ je poznat naziv

⁸ <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/zanimljivosti/1951101/relikvije-kosti-krv-ljubavna-pisma-rtl-direkt-otkriva-zanimljivosti-riznice-zagrebacke-katedrale/> (7. travnja 2021.)

⁹ Neki znanstvenici pišu da su djeca na spomendan Nevine dječice darivala starije. Pokatkad sam na terenu nailazio na takva kazivanja a kada bih kazivače upitao da li se radi o zabuni odgovor je bio da su djeca starije darivala treću nedjelju prije Božića. U narodu se treća nedjelja prije Božića naziva *Ditići*, *Djetići*, *Ditinci*, *Mladenci*. Stariji tada prijete djeci pa ih djeca darovima udobrovolje. Na području Trebinjsko-mrkanske biskupije taj dan se naziva *Đetinji* i govorilo se djeci da se ne smiju svađati, da moraju slušati inače će im čirevi iskočiti po stražnjici. Taj blagdan treba razlikovati od *Nevine dječice*.

¹⁰ Herodeševo svoj naziv baštini od riječi herodeš – korbaš spleten od šiba kojim se na (Herodeševo) šibaju katolici u znak sjećanja na pogubljenje djece u Betlehemu (Klaić 1980: 533-534).

¹¹ Aneli Andrijanić kazala je 2008. godine Mara Dugonjić, rođ. 1935. god. selo Srnava, općina Odžak.

¹² O tome više: Vulić 1993: 99-107.

¹³ Oštarije je naselje u sastavu općine Josipdol u Karlovačkoj županiji.

*Dròbne*¹⁴ *díce dòn.* (Perušić 1993: 87) U Hrvata su poznati i naziv *Mladijenci* te *Mladionci*. (Braica 2004: 8-9)

Crkveni naziv *Sveta Nevina dječica* narod je rijetko prihvaćao i to uglavnom u gradovima. Prema šibanju razvila se uloga i naziv *šibara*. Šibanje se uvijek vrši mladim prutom. U nekim je krajevima bilo uobičajeno „šibanje i među djevojkama i među momcima, pa i ostalima.“ (Gavazzi 1991: 192)

Tradicionalno se na svetim misama blagoslivljaju djeca, a u nekim župama blagoslivljaju se i šibe.¹⁵ U mnogim župama na svečanim svetim misama dječji zborovi pjevaju prigodne pjesme. Poslije svetih misa svećenici darivaju djecu.¹⁶

Nevina dječica su zaštitnici nahočadi, male djece, mnogih učilišta, dječjih zborova, župa i crkava diljem svijeta.

Na spomendan Svete nevine dječice imendan imaju: Mladen, Mladenka, Neven, Nevenka, Nevena.¹⁷

3.1. Simbolično šibanje i darivanje djece

Juraj Čolić u svom radu (1916: 145) godine piše da bi na *Mladince* gazda uranio i uzeo šibu pa išao od kreveta do kreveta i *mladio sve*. Danju bi *mladinci* išli od kuće do kuće i šibali, a domaćini bi ih počastili jabukom ili orasima.

Milovan Gavazzi 1937. godine napisao je da je na čitavom hrvatskom području „gotovo bez izuzetka“ održan običaj šibanja. Šibalo se svježim prutom a u Zagrebu se tada šibalo šibama pletenim od vrbe ili „bekovine“ (Gavazzi 1991: 192).

Na Braču bi majke ujutro, dok su još u postelji, simbolično išibale djecu a potom ih darivale. Toga dana nije se smjelo pravo tući djecu jer se vjerovalo da bi djeca po tijelu dobila čireve. (Milićević 1975: 444)

U Pučišća su na Mladience, 28. dvonajestega, kao na sjećanje da je Herod pobi tu dicu, roditelji tili pokazat svojon dicit da moraju bit spriemni malo trpit. Nos bi otac, na

¹⁴ Arhaizam *drobna* ima funkciju epiteta, a znači sitna, mala.

¹⁵ Daria Čikeš zapisala je 2008. godine. Kazali su joj: Mate Dujmović, rođ. 1954. u Grabovcu (Šestanovac) i Milica Dujmović rođ. 1924. Grabovac (Šestanovac).

¹⁶ Vidi: Vjesnik Franjevačke provincije Presvetoga otkupitelja, 1-2. 2017., 12. https://franjevci-split.hr/izdavastvo/vjesnik/2017/vjesnik_1_2_2017.pdf (pristup 8. travnja 2021.)

¹⁷ Nevina dječica 28. XII. <https://www.zupa-svana.com/nevina-djecica-28-xii/> (pristup 6. travnja 2021.)

*primjer, pri nego bi išo u Petrodu (kamenolom) raskri u posteji i onda bi nas sa palicon ili šibon dobro istuko. Mi smo plakoli, a uon se smijo. To je bilo za da se naučimo trpit i odricat. Na Mladence se blagoslivjedu dica, ko i na svietega Antu.*¹⁸

U Sinjskoj krajini roditelji bi lagano išibali svoju dječicu kako bi se prisjećala onoga dana kada je Herod poubijao svu djecu misleći da će među njima ubiti i Isusa. Potom su djecu roditelji djecu darivali bademima, orasima i slatkišima. (Milićević 1967: 496)

U Poljicima blagdan Nevine dječice naziva se Mladenci. Toga dana djeca se ustaju rano i majke ih maslinovom grančicom *mladinčaju* vjerujući da će djeca tako biti zdrava. (Ivanišević 1987: 441) Mladenci su smatrani zadnjim božićnim danom pa se govorilo da je *Božić pobiga*.

Imočani blagdan nazivaju Mladinci. Tradicionalno se na taj dan djecu darivalo suhim groždem, suhim smokvama, orasima, bajamima i drugim simboličnim darovima tek toliko da djeca znaju za Mladince. Pri tome su neki imali običaj djecu malo *išibačiti* vjerujući da će se popraviti ako su kriva i neposlušna (Kutleša 1997: 273-274).

Običaj šibanja bilježi i Tomo Marković (1943: 295) navodi običaj da se toga dana djeca dok još spavaju obvezno išibaju prutom po tabanima. To je činio stariji susjed čovjek ili žena, izgovarajući pri šibanju: „Rasti, rasti!“ ili: „Živ bio, rasto!“ ili „U visinu, u širinu“. Kad bi djeca zaplakala majka bi ih ušutkala kolačima, voćem ili slatkišima. Osoba koja bi izvršila šibanje bila bi počašćena.

Velolučka je tradicija bila da ujutro na Mladence djecu prije nego se dignu „dobro natašelat po puhalu“ da im se ne dogodi zla sudbina.¹⁹

¹⁸ Jeleni Marušić 2010. godine u Sutivanu na otoku Braču kazao je don Benjamin Capković. Rođen 1948. godine u Pučišćima na Braču. Zaredio se u Nerežišćima 1972. godine. Prvo je bio kapelan u Pučišćima, a od 1973. do 2002. godine župnik u Gornjem Humcu i u Pražnicama. Od 2002. vrši svećeničku službu u Sutivanu. U Gornjem Humcu, Pražnicama i Sutivanu obnovio je mnoge stare crkvice. Kanonik je Bračko-hvarsko-viške biskupije i radi na sakralnoj kulturnoj baštini otoka Brača.

¹⁹ Zapisano je 2011. godine u Veloj Luci na Korčuli.

Na blagdan u iločkom kraju vršio se običaj šibanja djece dok su još u krevetu uz povike „Čestiti Mladenci“ vjerujući da će se jedrina i životna snaga pruća prenijeti na mlade.²⁰

Stari je običaj bio u Gundincima da netko iz *komšiluka* dođe u komšijinu kuću sa šibom u ruci kojom bi u rano jutro, dok su još djeca spavala u krevetu, lagano išibao djecu po *turu*. Djeci bi govorio da je došao da ih pomladi.²¹

U Hercegovini se blagdan Nevine dječice naziva Mladenci. Nekoć se tradicionalno na taj dan djecu „mladičalo“ govoreći „Resti, resti“ vjerujući da će tako djeca bolje rasti. (Suton 1968: 130) U širokobriješkom kraju kad djeca ustanu mater bi ih sve *išibicala* drinovinom²² govoreći: „Resti u dužinu, u širinu, u dužinu, u širinu. Slušaj, uči, ne svađaj se sa starijim, ne odgovaraj starijim.“ Djeca bi bila zbunjena jer im nije bilo jasno zašto ih šibaju kad nisu ništa loše uradila. Objasnilo bi im se da su na taj dan nastradala nevina djeca kad je Irud naredio da se pobiju sva djeca do dvije godine. Nakon šibicanja djeci bi se darovao kakav sitni dar.²³

U Gučoj Gori kod Kaknja blagdan Nevina dječica, u narodu je poznat pod nazivom Mladinci. Djeca su na taj dan šibana tj. *mladinjana* brezovom²⁴ mladicom. Starije žene bi dolazile u kuću i pitale: „Ima li ovdje krivih?“ Djecu bi šibale uz riječi: „Živi bili, pa narasli i slušali starije.“ Ili: „U širinu, u duljinu, u širinu, u duljinu.“ Poslije bi, djeca često uplakana, bila darivana suhim voćem,

²⁰ U Iloku 2009. godine priopćila je kazivačica rođena 1947. u Mostaru.

²¹ Barbara Smajić zapisala je 2010. godine u Gundincima, jednom od najistočnijih mjesta Brodsko-posavske županije. Kazala joj je njezina baka Marija Horvatović (rođena Užarević), rođena je 1931. godine i cijeli svoj život provela je u Gundincima.

²² Drijen je u narodu metafora za zdravlje. Otuda je izreka „Zdrav ko drijen“.

²³ Ivana Barać zapisala je 2010. godine. Ispričala joj je Ivica Barać (rođena 1942.), iz Turčinovića kod Širokoga Brijega.

²⁴ O brezi i smreki Hrvati pripovijedaju legendu: Kad su Josip i Marija putovali s malim Isusom da se sakriju od Heroda, tražili su mjesto na koje će se skloniti. Tako su naišli pokraj breze i molili se da breza spusti svoje grane i da ih sakrije, a breza ih nije htjela poslušati. Onda su došli do smreke i molili se smreci da se savije i tako ih sakrije svojim granama, i smreka se savila i pokrila ih svojim granama. Tada su oni smreku blagoslovili, a brezu prokleli i rekli: „Uvijek ćeš treperiti, usred ljeta, bez ljeta. I stvarno, brezin list vazda treperi, nikad ne miruje. A smreku su blagoslovili i danas se u narodu kaže kako je smreka sveto drvo.“ Kristini Livaja Vranić 2010. godine u Kostajnici kod Konjica kazala je Ljubica (Božić) Livaja, 1953. god.

orasima, lješnjacima ili kockom šećera.²⁵ I u novo-travničkome kraju bio je isti običaj.²⁶

Na Mladince, u Varešu, tradicionalno bi najstariji iz obitelji ušli u sobu dok djeca još spavaju i počeli bi ih *tući* brezovim prutom govoreći: „Slušaj dobro baku, djeda, oca, majku, slušaj, rasti, dobro uči“. Ujutro bi se dječici darivali kolači ili novac.²⁷

Babe ili žene iz susjedstva, u kreševskom kraju, u zoru dođu sa šibom (prutom) i malo išibaju djecu da bolje narastu a potom su ih darivale voćem. Sva odrasla djeca išla su u crkvu i to je bila misa za djecu (Kristić 1956: 13).

Starije žene u busovačkom kraju bi s brezovom mladicom dolazile u kuću i pitale: „Ima li ovdje krivih?“ Djecu bi šibale uz riječi: „Živi bili, pa narasli i slušali starije“, ili: „U širinu, u duljinu, u širinu, u duljinu“. Poslije bi, često uplakana djeca bila darivana suhim voćem, orasima, lješnjacima ili kockom šećera.²⁸

Tradicionalan običaj u Mrkonjić Gradu bio je da djeca obilaze svoje bake i djedove. Oni bi im bacali novčiće i bombone a kad bi se djeca sagnula pokupiti ih, stari bi ih *šibali* što je simbolika biblijskog stradanja nevine dječice.²⁹

Najstariji član obitelji u toliškom kraju uzeo bi šibu i otišao *išibati* dijete.³⁰ Stara je poslovice da je šipka izašla iz raja. Šibanje djece opomena je djeci da moraju biti dobra, ali je i sjećanje na okrutnoga Heroda. Simbolično šibanje djece uz odgojnu ima i apotropijsku funkciju.³¹

3.2. Dječji ophodi

U adventskom i božićnom razdoblju djeca imaju iznimnu ulogu. Vrše se pohodi namijenjeni djeci³², dječji ophodi čestitanja³³.

²⁵ U Gučoj Gori kod Kraljeve Sutjeske 2010. godine priopćio je kazivač rođen 1945.

²⁶ Kazivačica rođena 1936. godine pripovijedala je 2008. godine u selu Pećine, blizu Novog Travnika, u Bosni.

²⁷ U Borovici kod Vareša 2007. godine pripovjedi je kazivačica rođena 1930. godine.

²⁸ U Donjoj Kuli kod Busovače 2009. godine priopćila je kazivačica rođ. 1926. godine.

²⁹ U Kninu Gabrijeli Kotromanović 2010. godine pripovijedao je kazivač koji je izbjeglica iz Mrkonjić Grada. Rođen je 1951. godine.

³⁰ Magdalena Ilišević zapisala je 2013. Kazao je Ivo Dominković rođ.1960. u Tolisi.

³¹ O tome više: Dragić 2007: 369-390.

³² O tome više: Dragić 2020: 227-245.

Početak dvadesetoga stoljeća u koprivničkom kraju djeca su s vrbovim šibama obilazila susjedstvo i udarali ukućane, govoreći: *Zdrav bio i okretan bio kao što si sada, a ne bio lijn i ne jeli te nikad komarci*. Hrvati su u Bačkoj običavali šibati djecu (Rihtman-Auguštin 1995: 133).

U novije vrijeme djeca obilaze kuće i pozdravljaju ukućane riječima „Na zdravlje vam došla Nevina dječica“, a domaćice ih darivaju kolačima, jabukama, orasima, lješnjacima. (Milićević 1967: 496)

U Badljevinu kod Pakraca djeca su sa šibama obilazila kuće, šibala ukućane i pri tom govorila:

*Šibam, šibam Božiću,
da ne dobiješ kozicu,
daj mi dinar-dva
da ne šibam badava.*³⁴

Običaj je bio da djeca obilaze svoje bake i djedove. Oni bi im bacali novčiće i bombone a kad bi se djeca sagnula pokupiti ih, stari bi ih *šibali* što je simbolika biblijskog stradanja nevine dječice.³⁵

Početak dvadesetoga stoljeća u koprivničkom kraju djeca su sa vrbovim šibama obilazila susjedstvo i udarali ukućane, govoreći: *Zdrav bio i okretan bio kao što si sada, a ne bio lijn i ne jeli te nikad komarci*. Hrvati su u Bačkoj običavali šibati djecu. (Rihtman-Auguštin 1995: 133)

U Poljicima je od davnina starinski običaj bio da djeca iz siromašnijih obitelji idu po kućama u selu a mještani su im davali hrane kao znak milostinje.³⁶

Nekoć su u posuškom kraju djeca obilazila od kuće do kuće te bi napunili pune džepove orašaka, voća, sitnih novaca.³⁷

Nekoć je u Bačkoj bio hrvatski katolički običaj da djeca s prutom ili šibom obilaze domove rodbine i znanaca čestitajući im i

³³ Vidi: Dragić 2018: 189-230.

³⁴ Ivana Kop zapisala je svibnja 2007. godine u Badljevinu kod Pakraca.

³⁵ Gabrijeli Kotromanović kazao je 2010. godine Slavko Kotromanović (rođ. 1951. god) iz Mrkonjić Grada.

³⁶ O narodnim običajima u vrijeme blagdana Ivani Stazić 2008. godine u Poljicima govorili su Velimir Stazić rođ. 1928. i Marija Stazić, djev. Bilić, rođ.1936. god.

³⁷ Martini Penava kazala je 2009. godine u Batinu kod Posušja Iva Penava, djev. Penava, rođ. 1922. god.

simbolično ih šibajući. Domaćini su ih darivali orasima, jabukama, suhom slaninom a pokatkad i novčićima. Običaj je iščeznuo tako da ga se ni stariji ne sjećaju.³⁸

3.3. Ophod šibara

U Slavoniji muškarci idu na ranu misu, poslije odlaze osobito u one kuće gdje ima djevojaka i lagano ih šibaju šibama govoreći: „Rasti, rasti ko vrba.“ Ti muškarci se zovu šibari, a šibaju ne samo djevojke nego i svakoga mlađeg u kući, dvoru i na sokaku koga spaze i uhvate. Djevojke bi se pretvarale da muškarci ne dođu do njih, ali šibari bi ih našli. (Stojanović 2000: 48-52)

U nekim poljičkim selima kod mladih bračnih parova bio je običaj da suprug *mladinča* svoju suprugu. Običaj Hrvata u Bačkoj bio je da stariji simbolično šibaju mlađe a momci koji su obilazili domove i šibali mlađe nazivali su se šibari. Momci šibari pod izgovorom šibanja ulazili su u domove u kojima je bilo djevojaka. U Retkovicima su šibari bili mlađi, oženjeni muškarci koji su se prije zore skupljali i šibama udarali djecu i mlađež u susjedstvu. Zbog toga su majke sakrivale djecu, ali i djevojke i snahe. Međutim, šibare bi na koncu počastili pićem (Rihtman-Auguštin 1995: 133).

U Oštarijama na *Dröbne dñce dñn* do podne idu *tëpeškari*.³⁹ Dobiveni darovi: *ori, lišnjak, jabuke, kolači*, a u novije vrijeme novac nazivaju se *tepeške*.

3.4. Ostali običaji, vjerovanja, narodna veselja

U posuškom kraju vjerovalo se da se na Mladence otvaraju nebesa i da tko to doživi ima pravo na brzinu zaželjeti jednu želju, koja će mu se ispuniti. Postoji anegdota da je neka žena vidjela otvaranje nebesa pa je na brzinu želeći veliko bogatstvo zbunjeno zaželjela veliku glavu. To joj je Bog i ispunio.⁴⁰

U Poljicima se sakupljao mladi lug, koji se nakupio za vrijeme božićnih blagdana te bi se s njim posipali jaganjci kada bi

³⁸ Beretić, Stjepan, Svetac mjeseca, 28. prosinca - Nevina dječica. Zvonik godina XV., 12 (158). Subotica, decembar/prosinac 2007. Dostupno na <http://www.zvonik.rs/arhiva/1582/ZV11.html> (7. travnja 2007.)

³⁹ tëpeški – običaj darivanja male djece na spomendan Svete nevine dječice; Tepeškirat – ići od kuće do kuće. (Perušić 1993: 87.)

⁴⁰ Antonija Širić Pripovjedačica. Slavka Crnogorac, 1933. god.

na njih navalile *ušenke*, a lug se posipao i po rasadnicima kada bi na njih navalili buvači. (Ivanišević 1987: 441)

U široko-briješkom kraju ovce bi se *zapajale* moštom (koji se ostavljao u jesen kad se rakija peče). Vjerovalo se da bi se tako ovce zaštitile od bolesti (metilja).⁴¹

U Hrvacama je bio običaj da domaćin toga dana šibom *tuče* voćku da mu donese ploda pri čemu bi govorio: „Povrati se, drvo, rodu kao sveti Ivo Bogu“. (Milićević 1967: 496)

Slama koja je prostrta u domovima na Badnju večer iz kuće se iznosi na dan Sv. Ivana apostola, Mladence ili na Sveta tri kralja (6. siječnja) te se stavlja po granama voćki, maslina, ili se njome obavijaju ta stabla vjerujući da će tako biti sačuvana od bolesti i da će urod biti obilat. Božićna slama u narodnom vjerovanju ima apotropejsku i panspermijsku⁴² funkciju.

U Bosanskoj Posavini na Mladence, uz čestitku stariji znaju *čušnuti*⁴³ djecu u znak sjećanja na pokolj nedužne djece koji je naredio kralj Herod. Također, znali su ih blago udariti i šibom, govoreći im: „Mladi rasti, mladi rasti!“ a koliko djeca skoče uvis da izbjegnu šibu, vjerovalo se da će toliko narasti.⁴⁴

U južnoj Hrvatskoj majke šibaju djecu, a za tu prigodu djeci peku kolačiće *mladenčiće* kako bi im ublažile bol od šibanja Gavazzi (1991: 192)

U nekim novo-travničkim selima bio je običaj da djeca ujutro na Badnjak u šumi usijeku suhu granu hrasta - badnjak, koji bi donosili kući i za to bili darivani. Ta bi se grana zadjenula za strehu i vrlo često ondje ostajala do sljedećeg Badnjaka. Uz ovaj običaj postoji i priča da je Herod zapovjedio svojim vojnicima da traže Isusa u onim kućama gdje ne bude badnjaka. Kršćani su, stavljajući badnjak pod svoje strehe, zavaravali putove krvoločnim vojnicima i tako štitili malog Isusa.⁴⁵

U posuškom kraju na Mladince se održavao veliki dernek. Na sred puta prema Imotskome na raskrižju bilo je glavno kolo. Sastala bi se mlađarija i okružila narod. Igralo se kolo i pjevale se Božićne pjesme. Kolovođa je svirao na usnu harmoniku. Igrale su se tri vrste kola. Usred kola momak bi uveo odabranu djevojku, a djevojka momka. Oni bi otpjevali pjesmu i izašli a drugi momci i

⁴¹ Andrijani Lončar 2009. godine ispričao je Andrija Zeljko, prof.

⁴² O tome više: Dragić 2015: 149-179.

⁴³ Čušnuti – gurnuti.

⁴⁴ U Matićima kod Orašja 2009. godine kazivalo je više osoba.

⁴⁵ Ivana Valenta zapisala je 2008. godine. Kazala joj je njezina baka, spomenuta Ivka Sekić.

djevojke bi ulazili u kolo i tako bi stalno kružilo. *Sosve dobro bilo i lipo.* Nije bilo cipela, nego opanci i terluci⁴⁶. Odozgor je bila oputa⁴⁷ od svinjske kože a odozdo guma. *Ali lipi opanci brte, dobro moreš igrat i sve koliko. A i mililo se brate, nema govora. Ta nije to jedan momak bio, kad se ja pomislin, potle iza toga rata nigdi ni jednog. Prije momaka se sastani, majka ti jedna, pa na silo.*⁴⁸

Na svetkovinu Svete nevine dječice izvodile su se i šale. Tako je i u novicijatima, primjerice:

*Na svetkovinu Nevine dječice, treći dan nakon Božića, kada se zapravo spominjemo i sjećamo Herodovog pokolja malenih i nevinih, u Novicijatu moje Kongregacije je „veselo“. Naime, na taj dan svi stariji, uključujući i časnu Majku, slušaju mlađe sestre. Na taj se dan sestrama ne upućuje nikakva opomena, sve im je dopušteno, zafrkanciji nikad kraja. Tako se jedne godine dogodilo da su mlađe sestre iz vrtića u jutarnju smjenu poslale starije časne da se igraju s djecom, a one su se u vrtiću pojavile tek za dječji ručak. Uglavnom, mlađi rasporede dužnosti po kući i velikodušno sve dodijele starijima od sebe.*⁴⁹

I u mnogim drugim mjestima održavali su se veliki derneći na kojima bi se okupilo mnoštvo naroda iz župe kao i iz susjednih župa. Tako je bilo, primjerice, u Podbablju gdje je dolazio narod i iz Hercegovine. Nekadašnji veliki derneći iščezli su u proteklih nekoliko desetljeća. U naše vrijeme na Mladince se održavaju koncerti.⁵⁰

Stara je hrvatska tradicija da se djeca ne smiju tući jer se vjerovalo da će tako dobiti čireve po tijelu.

⁴⁶ Terluk-vunena, vezena papuča

⁴⁷ Oputa - nit, uzak remen od kože kojim se opleću opanci

⁴⁸ Martini Penava kazala je 2009. godine u Batinu kod Posušja Iva Penava, djev. Penava, rođ. 1922. god.

⁴⁹ Ina Kedžo-Bilonoć zapisala je 2010. godine. Kazala joj je sestra Mirjam Peričić, rođena u Zagrebu 1982. kao Marina Peričić. Nakon polaganja zavjeta uzela je ime Mirjam i otišla na službu u Korčulu.

⁵⁰ Vidi: Vjesnik Franjevačke provincije Presvetoga otkupitelja, 1-2. 2017., 12-13. https://franjevci-split.hr/izdavastvo/vjesnik/2017/vjesnik_1_2_2017.pdf (pristupljeno 8. travnja 2021.)

4. Pjesme veselara i koledara

U svojoj zbirci *Pisne duhovne raslicne* Čulić 1805. godine navodi pjesmu *Irude, kralju nemili* koja se izvodila na dan *Sveti Mladinacz mučenika*. Tu pjesmu oko 1781. godine poznao je Marko Rakin. (Martinić 2012: 52)

Frane Bego je od 1959. do 1969. godine bio župnikom u Kaštel Starom. Vidio je da se crkveni pjevači služe rukopisnim knjižicama i pjesmama pjevača Marka Rakina koji je pjesme koncem osamnaestoga stoljeća prepisao iz starih knjižica. Bego je vidio kako te knjižice propadaju pa ih je prepisao i složio sukladno liturgijskoj godini i crkvenom kalendaru. Bego je u zbirku uvrstio pjesme koje su se izvodile na Mladince: *Irude, kralju nemili* (Bego 2006: 92-95) i *Mladinci smo mali Isuse, neka znaš* (Bego 2006: 95-97).

4.1. Veseljanje

Nekoć se na području Trebinjsko-mrkanske biskupije veselalo od Sv. Nikole do Sv. tri kralja. Veseljanje je nazvano prema pripjevu *veselo, veselo*. Taj običaj sačuvao se na Korčuli a vesela se od Božića do Sv. tri kralja.⁵¹ Veseljenje je stari blatski običaj. Dan uoči nekog blagdana u božićno vrijeme, skupine ljudi, zvani veseljaci, okupljaju se i odlaze od kuće do kuće pjevajući pjesmu koja je namijenjena te večeri. Veseljaci pristojno zamole da li mogu „veseliti“, a domaćini ih rijetko odbijaju, mogli bismo reći nikada jer bi ih veselioci *rastresali*⁵². Posljednje večeri na Sv. tri kralja glava kuće plaća samo onim veseliocima koji su „veselili“ svake večeri kako je to običaj. U starije vrijeme veselilo se na Badnjak, na vižiju⁵³ Sv. Ivana, Mladince, na Staru godinu te dan uoči Sv. Tri Kralja. Veseljanje i dan danas opstaje, no svake godine veselioca je sve manje.⁵⁴

Noć uoči Mladinaca u Blatu na Korčuli veselalo se u kućama u kojima je bilo male djece. Pjesma je komponirana od jedanaest katrena sastavljenih od šesteraca. U pjesmi su motivi o žalosnim majkama koje divnu dječicu *povijahu, plakahu* i žalosne u tuzi ih držaše davaše držeći na rukama. Djeca su bila iz

⁵¹ O tome više: Dragić 2016: 157-171.

⁵² Rastresat nekoga - ružno govorit o nekomeu.

⁵³ Vižija - uoči.

⁵⁴ Ivana Žaknić zapisala je u Blatu na Korčuli 2009. godine. Kazala joj je Miroslava Žaknić Beor (djev. Sardelić Brko, rođ. u Blatu 1934. g.).

Betlehema, mlada od dvije godine naniže. Prokleti Irud ih je poklao, podavio sto četrdeset tisuća i četiri još više. Rahela je cvilila kad je to vidjela a majke dijeleći se od djece *vikahu* i klečeći pred vojnicima *moljaše ih*:

Mladinci su mladi

*Mladinci su mladi,
Tin Isuse dobro znaš.
Radi tvoje ljubavi
Podali smo život naš.*

*Josipova sina
Želeći pogubit,
Dade puku na znanje:
„Dare će te primiti“.*

*A žalosne majke
Za primiti dare,
Divne povijahu
Za ditiće mlade.*

*Majke ih plakahu,
Žalosne u tugah
Koje ih davahu
Držeći na rukah.*

*Ta djeca sva mlada
Od Betlema grada,
Od dva godišća i niže
Kako sveti Luka piše.*

*Irud kralj oholi,
Ki pokla, podavi
Stočetrdeset tisuća
I četiri još više.*

*Rahela cvilila
Kad je to vidila
Di se krv pravedna
Proliva iz tila.*

*Majke dileći se
Od dice vikahu,
Klečeć prid vojnike
Žalosno moljahu.*

*Vojnici veliki,
Nemojte biti nemili,
Jer naša dičica
Nisu zlo učinila.*

*Vojnici veliki,
Vitezi gizdavi,
Za vas su ti vinci
Noste ih na glavi.*

*I ovi blagoslov
Primite od mene
I s njime pojdite
U dvore blažene.⁵⁵*

4.2. Koledanje

Koledarske pjesme izvode se od Sv. Martina (ponegdje od Sv. Katarine) do Sveta tri kralja. Izvode se u skupinama koje najčešće čini pet do sedam mladića. Kod gradišćanskih Hrvata koledarska je skupina brojala dvadesetak mladića. Koledari idu od kuće do kuće pjevaju, čestitaju imendan ili blagdan koji je toga dana te traže simbolične darove. Koledare su ponekad činili momci i djevojke zajedno. Pokatkad su to bili samo odrasli ljudi, a ponekad muška djeca.

Božo Baničević 1980. godine napisao je da se tekst kolende koja se pjeva na Smokvici ne pjeva ni u jednom drugom dijelu Korčule. Pjesma je komponirana od deset katrena ispjevanih osmercima. Stihovi se rimuju *aabb*, *bbbb*, *bbcc*, *bbbb*, *bbbb*, *dddd* (...)

U toj pjesmi Novozavjetni je motiv kada su mudraci došli u Žudiju i prevarili Heroda koji je odlučio po Betlehemu i okolici pobiti sve dječake mlađe od dvije godine misleći da će među njima biti i Isus Krist. I u toj pjesmi navodi se da je Irud, kralj

⁵⁵ Vidi: Žanetić 2016: 93.-94.

prokleti, pobio sto četrdeset tisuća i četiri još više. Mladinci su *priblaženi* Bogu časti prinijeli i presvetu krv prolili:

*Kad se Isus slavni rodi
Da nas grišne sve pohodi,
sva stvorenja tad poznaše
i zlamenja ukazaše.*

*A na nebu zvizda staše
koja kako sunce sjaše,
da se kraji svi čudiše,
koju svitlost učiniše.*

*Među sobom govoriše
da zlamenja Kraja biše,
slavna Kraja od nebesa
koji čini ta čudesa.*

*I na put se otpraviše
mnogo brime putovaše
sve prid njima zvizda staše
i put njima kazivaše.*

*U Žudiju kad dojdoše
a Isusa tuj najdoše
ter mu dare prikazaše,
a Irudu ne kazaše.*

*Tada Irud, kraj prokleti
a u srdžbi i žalosti
a u srdžbi i žalosti
on učini zloće dosti.*

*Da se dica sva pobiju
u ten gradu koji bihu
sva dičica tere mlada
od Betlema tega grada.*

*Sto i četrdeset tisuć biše
i četiri još i više
što pomori kraj prokleti
a bez pravde i pameti.*

*Priblaženi vi Mladinci
blaženi vam časi bili
vi ste Bogu čast prinili
i prisvetu krv prolili.*

*Prigizdavi vi Mladinci,
na glava van zlatni vinci
na glava' ih vi nosite
i š njima se ponosite. Amen. (Baničević 1980: 91)*

Ta pjesma, ali s dvanaest strofa, pjeva se i uoči Mladog lita te osam strofa uoči Vodokršća. Smatra se da je pjesmu napisao teolog, arheolog i pjesnik don Jakov Salečić (1678. - 1745.). Koledanje u Smokvici poznato je još od srednjega vijeka te je moguće da je don Salečić doradio neki stariji tekst. (Baničević 1980: 90)

5. Zaključak

Pogrešno je tumačenje da je Herod Veliki počinio pokolj nevine dječice jer je on umro 4. godine prije Krista. Za vrijeme vladavine njegova sina Heroda Askalonita rođen je Isus Krist. Herod se poplašio da će mu novorođeno dijete Isus Krist oduzeti kraljevstvo. Stoga je zapovjedio pokolj dječaka od dvije godine do jednoga dana života u Betlehemu i okolici. Mislio je da će među tom djecom ubiti i Isusa. Među ubijenom dječicom bio je i njegov mali sin koji se nalazio kod dadilje. Herod Askalonit pogubio je svoju suprugu, trojicu sinova kao i bližu rodbinu i suradnike.

Raširenost svetkovine i običaja na spomendan Nevine dječice svjedoči i petnaestak naziva u hrvatskoj tradicijskoj kulturi. Običaji Hrvata na dan Svete nevine dječice sežu u daleku prošlost. Starinski je običaj, uz čestitanje blagdana Mladinci, simbolično šibanje i darivanje djece. Na taj način se prisjećaju i uče kako su za Isusa i umjesto Isusa stradala nevina dječica. Taj običaj ima odgojnu i apotropejsku funkciju.

Na svečanim svetim misama blagoslivljaju se djeca. Nekoć su se blagoslivljale i šibe. Djeca su tradicionalno obilazila kumove, rodbinu i susjede te ih simbolično prutom šibala a od domaćina su dobivala darove.

Mladići su odlazili u domove, posebice u one u kojima ima djevojka koja im se sviđa te bi ih šibali. U nekim mjestima muž je

simbolično šibao tek vjenčanu suprugu. Šibanje djece, djevojaka, supruga i ostalih narod naziva mladinčanjem.

Uz spomendan Svete nevine dječice vezuju se i drugi narodni običaji. Slama koja je na Badnju večer postavljena u domovima u nekim mjestima iznosi se na Svete Mladince te se postavlja po stablima voćki vjerujući da će tako biti zaštićene od bolesti i nevremena i da će bolje roditi. Neki običaji, poput u ovom radu navedenoga iz sinjskoga kraja sežu u davna pretkršćanska vremena. Nekoć su se održavala velika pučka slavlja. U novije vrijeme održavaju se prigodni koncerti.

Kolede koje se i u naše vrijeme izvode prvi put se spominju u Statutu grada Dubrovnika 1272. godine. Na Korčuli se sačuvao običaj veseljanja. Navedene pjesme imaju antologijsku vrijednost.

Pored navedenih apotropejske i odgojne funkcije običaji vezani uz Svetu nevinu dječicu imaju panspermijsku i socijalnu funkciju te su iznimno važna sastavnica hrvatske kulturne antropologije.

Literatura

1. Badurina, Anđelko. 1990. *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva i Uvod u ikonologiju Radovana Ivančevića*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.

2. Baničević, Božo. 1980. Običaj kolendanja u Smokvici na Korčuli. *Sveta Cecilija: časopis za sakralnu glazbu*. 50 (4). Zagreb: Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 89.-91.

3. Bego, Frane. 2006. Kaštelanska crkvena pjesmarica (staroseljska). Kaštela: Matica hrvatska ogranak.

4. Beretić, Stjepan, Svetac mjeseca, 28. prosinca - Nevina dječica. *Zvonik, godina XV., 12 (158)*. Subotica, decembar/prosinac 2007.

Dostupno na <http://www.zvonik.rs/arhiva/1582/ZV11.html>

5. Biblija, Stari i Novi zavjet. 1980. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.

6. Braica, Silvio. 2004. Božićni običaji. *Ethnologica Dalmatica* 13 (1). Split: Etnografski muzej, 5.-26.

7. Cezarejski, Euzebije. 2004. *Crkvena povijest*. (preveo, napisao uvod i bilješke Marijan Mandac, ofm). Split: Služba Božja.

8. Čolić, Juraj. 1916. Godišnji običaji (Varoš u Slavoniji). *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena*. XXI., sv. 1.

urednik D. Boranić. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti knjiga, 143-147.

9. Dočkal, Kamilo. 1940. O crkvenim muzejima. *Obnovljeni život* 21 (7). Zagreb: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, 319-337.

10. Dragić, Marko. 2020. Hrvatski tradicijski adventski i božićni ophodi i običaji namijenjeni djeci. *Dijalekti, jezična povijest i tradicija: Zbornik u čast Josipu Liscu*. Zadar: Sveučilište u Zadru; Matica hrvatska; Ogranak Matice hrvatske u Zadru, 227-245.

11. Dragić, Marko. 2018. Hrvatski tradicijski čestitarski ophodi, pohodi i običaji od Božića do Sveta tri kralja. *Croatica et Slavica Iadertina* 14 (1). Zadar: Odjel za kroatistiku i slavistiku, Sveučilište u Zadru, 189-230.

12. Dragić, Marko 2016. Veselanje u južnoj Hercegovini i u Blatu na Korčuli. *Stolačko proljeće*, XIV, Stolac: Matica hrvatska, 157-171.

13. Dragić, Marko 2015. Hrvatski panspermijski običaji, ophodi, obredi i divinacije u europskom kontekstu. *Croatica et Slavica Iadertina*, 11 (1). Zadar: Odjel za kroatistiku i slavistiku, Sveučilište u Zadru, 149-179.

14. Dragić, Marko 2008. Koledanje i veselanje u hrvatskoj tradiciji. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu*. 1. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 21-43.

15. Dragić, Marko. 2007. Sveta tri kralja u hrvatskoj tradiciji. *Crkva u svijetu*, 42 (1). Split: Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu, 96-117.

16. Dragić, Marko. 2007. Apotropejski obredi, običaji i ophodi u hrvatskoj tradicijskoj kulturi. *Croatica et Slavica Iadertina* 3 (3). Zadar: Odjel za kroatistiku i slavistiku, Sveučilišta u Zadru, 369-390.

17. Gavazzi, Milovan. 1991. *Godinu dana hrvatskih narodnih običaja* III izdanje. Zagreb: Hrvatski sabor kulture.

18. Ilić Oriovčanin, Luka. 1846. *Narodni slavonski običaji*. Zagreb: Kod Franje Suppana kr. pov. knjigotiskara i knjigoteržca.

19. Ivanišević, Frano. 1987. *Poljica, narodni život i običaji, reprint izdanja JAZU iz 1906. i neobjavljena građa*. Split: Književni krug Split.

20. Klaić, Bratoljub. 1980. Rječnik stranih riječi. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.

21. Kristić, Augustin. 1956. *Crkveno-narodni običaji Kreševa*, (posebno otisnut otisak iz „Dobrog pastira“, god. VII, Sarajevo. 10-13.
22. Kutleša, fra Silvestar. 1997. *Život i običaji u Imockoj krajini*. Imotski: Matica hrvatska ogranak Imotski.
23. Marković, Tomo. 1943. Hrvatski božićni običaji u Bosni i Hercegovini. *Croatia sacra (arhiv za crkvenu poviest Hrvata)* god. 11-12, broj 20-21. Zagreb: Hrvatska bogoslovska akademija, 284-295.
24. Martinić, Jerko. 2012. Pet božićnih napjeva iz glagoljaško-tradicijskoga repertoara župe Kaštel Stari. *Slovo: časopis Staroslavenskog instituta u Zagrebu* 62. Zagreb: Staroslavenski institut, 39-61.
25. Milićević, Josip. 1975. Narodni život i običaji na otoku Braču. *Narodna umjetnost vol. 11/12 (1)* Zagreb: Institut za narodnu umjetnost, 399-460.
26. Milićević, Josip. 1967. Narodni običaji i vjerovanja u Sinjskoj krajini. *Narodna umjetnost vol. 5 i 6 (1)*. Zagreb: Institut za narodnu umjetnost, 433-511.
27. Oberški, Janko. 2005. *Biblijska povijest Staroga i Novoga zavjeta*. Split: Marjan tisak.
28. Perušić, Marinko. 1993. Rječnik čakavskoga narječja sela Mihaljevići kraj Oštarija. *Čakavska rič* 21 (1). Split: Književni krug Split, 73-97.
29. Rihtman-Auguštin, Dunja. 1995. *Knjiga o Božiću, Božić i božićni običaji u hrvatskoj narodnoj kulturi*. Zagreb: Golden marketing.
30. Stojanović, Mijat. 1858. *Slike iz domaćega života slavonskog naroda i iz prirode., s dodatkom Slavonske pučke sigre*. Tiskarnicom Ignjata Karla Sopross, u Zemunu.
31. Stojanović, Antun. 2000. *Opisanje mog života*. Osijek.: Matica Hrvatska Osijek.
32. Suton, Jerko. 1968. *Vjerski život i običaji Zapadne Hercegovine*, Mostar. (Umnožen rukopis. Primjerak se nalazi u Franjevačkoj knjižnici Mostar, inv. br. 3912, sign. 39.)
33. Voragina, Jacobus. 2014. *Zlatna legenda, svezak prvi* (preveo Stjepan Pavić). Zagreb: Demetra - filološka biblioteka Dimitrija Savića.
34. Vulić, Sanja. 1993. O nekim pučkim imenima blagdana Nevina dječica. *Folia Croatica onomastica* 2. Zagreb: Zavod za lingvistička istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, 99.-107.

35. Vjesnik Franjevačke provincije Presvetoga otkupitelja, 1-2. 2017.

36. Žanetić, Katarina. 2016. Božićno koledanje i veselanje na otoku Korčuli. *Ethnologica Dalmatica* 23 (1). Split: Etnografski muzej, 71-114.

HOLY INNOCENT'S DAY IN HAGIOGRAPHY AND CROATIAN CULTURAL ANTHROPOLOGY

(Summary)

The paper discusses Herod of Ascalon who ordered that all boys from one day up to the two years of life be killed. He thought that he would thus kill the newborn king Jesus Christ. However, the angel appeared in a dream to St. Joseph and told him to take Jesus and his mother and take refuge in Egypt. Thus, Jesus Christ was saved.

In memory of this event, Holy Innocent's Day is celebrated since the 5th century. This memorial day is most often called by people *Mladinci*, *Mladenci*. The Catholic Church celebrates this memorial on the third day of Christmas. In Croatian traditional culture, religious and secular customs are associated with Holy Innocent's Day. Children are blessed at solemn Holy Masses. It is a widespread custom among Croats to symbolically whip and give presents to children while they are still in bed. During the day, the children visit their neighbors, godparents, and relatives and beat them a little, and in return they receive gifts. The young men go to those homes where there are girls and lightly whip them. In some places, the grooms symbolically whip their wives. The customs are called *mladičanje*. It is a folk belief that those who take part in *mladičanje* will be healthy.

On Korčula, *koleda* songs are still performed in those homes where there are small children. In Blato on the island of Korčula these songs are called *veselarske*.

Key words: Herod, the massacre of the innocents, customs, *mladičanje*, *koledas*